

ОЛЕКСАНДРА ЧЕРНЕНКО

1959

ЛЮДИНА

ОЛЕКСАНДРА ЧЕРНЕНКО

ЛЮДИНА

ПОЕМА НА 18 ПІСЕНЬ

**ВИДАВНИЦТВО „КИЇВ“. ФІЛЯДЕЛЬФІЯ
1960**

PRINTED BY EAST SIDE PRESS, 71 EAST 7TH STREET, NEW YORK, N.Y.

Присвячую

Моїй Матері

*..У мене в грудях дві душі живуть
Між себе вкрай несхожі і ворожі.
Одна впилася жаждиво в світ земний,
І розкошує з ним в любовній млості,
А друга рветься в тузі огневій
У неба рідні високості . . ."*

Гете (перекл. Лукаша)

*.Свідомість людська, бідна і мала
і взята у маленькі, млисти межі,
на іскри схожа, сповнені тепла,
що рвуться з велетенської пожежі . . .
Куди й для чого? Не говорить мла,
де смерть з початком в одній одежі . . .*

' Т. Осьмачка

III

I.

АХНЕ сонце! Так пахне воно
На врожайних полях виноградних,
Що п'яніє життя — буйний ритм, —
Вся країна в полоні всевладкім.

Таємничо краса рамена
Розгортає розкішно — барвисті,
Ніжно легіт цілунком тремтить
На доспілих плодах і на листі.

І спиває він холодом губ
Жар надиханий полум'ям літа,
І розбуджує знову жагу.
Щоб заплутати в пристрасті сітих,

Наче Ерос стрілою влучив
Всі природи серця переможно, —
Запашний килим райдужних барв
Із землі гойно — теплого ложа

Поздирає до гола сльота, —
Гостре пізньої осені вістря,
Не зломавши в затвердлім зерні
Життєздатне ядро — дрібну тріску.

I, хоч в білі кайдани мороз
У могилах посковує братніх,
Хоч доріг життєдайних тропу
Згубить в пуху сріблистому вдатно,

Тільки сонце весною пройде
Золотими стопами всю землю,
Тільки бризне теплом знов руде
Крило неба по стовбурах темних.

i

У природі, неначе від сну,
Враз пробудиться живчик зелений,
І ударить в потужний акорд
Про життя непоборність і велич.

І туди, де шовкові ліси
Зберігають чартиші та миру,
І туди, де поля і сади
Різблять форм чудеса до безмір'я

Хід утомлений людський нераз
Поспішає, неначе в святиню,
Щоб на пирі пахучим краси
Спрагу серця вгасити невпинну.

І душі наболілої крик
У притворі блаженної сили
Втихомирити відблиском хоч
Животворної вічності брили,

Де отруйна ненависті ржа
Не сягає руїни рукою. —
Там і щедрість струмить із землі,
Там і радість цвіте повнотою.

II.

ІЛА туга, мов бджілка на цвіт,
На замріяні очі людини,
Випиває жагуче з душі
Всіх бажань найтайніші краплинни.

Від несхопних тих див і краси
Втішна думка ширяє високо,
Аж метелик, як мрія, легкий
Затривожив нежданно так око

Десь хвилину, хвилину тому
Він без журно буяв у просторі
В золотих павутиннях тепер,
В передсмертному жаху і горі.

Виліз чорний, драпіжний павук
Із хижачького засідки звою
Ссати кров, пити теплу ще кров.
— Легко в розкошах жити з розбою!

І він з гнівом зірвати хотів
Павутиння мережі зрадливі,
Але в мить пригадав, як павук
Працював серед спеки та зливи.

Але в мить пригадав, що життя
В невідлучних призначення путах
Там, де хоче природи закон, —
Влада вища над нами і люта.

Вкрила неміч незрушним кільцем
Його рухів сердите обличчя,
І думок поривання німе
Справедливости летів не скличе.

Де царює всетворча рука,
Де прибило печать свою сонце,
Там страшна за життя боротьба
У барвистім, чудовім віконці.

Під розкішним серпанком краси
Закривалена флейта агоній
Грає жалісну пісню терпінь,
Вічних жертв у сильніших полоні.

Твердо дійсність у вічі глядить:
Земле гарна, безсердно — байдужа, —
Велетенський стихій жертівник,
Що у крові стікає потужно.

Володіє жорстоко закон,
А тварини невинно зрять очі.
Бо чи знає вона слово: зло?
Бо чи знає, що це таке злочин?

Тут одним лиш призначено жити
Із дарунку кривавого смерти,
Других доля на вівтар кладе
Вічним приносом жертві.

III.

Х, невже думки творчої лет
Об тайн скелю розбитися мусить,
І буття не розв'яжемо зміст,
Не розкриємо цілі та суті?!

Земна совість сліпа та глуха
У законі незмінно твердому
На життя владну руку кладе
І з життя робить болісну втому.

І людині цей вихор землі,
Цей зловіщий шлях хижого зову,
За своє існування вести
Боротьбу, заприсяг темну змову.

Хоч давно гострий розуму спис
Перетяв сильних м'язів колони,
А людина, неначе хижак,
Ще тавро носить грізних законів.

Хоч давно вже у серці гуде
Бунт і спротив безоглядній дії —
Тішить душу добра благодать,
Прагне вічності слява у мрії.

I не бачити сліз вже гірких
На тих зморених муками лицах,
I не чути з роз'ятрених уст
Болю зойків у льохах — в'язницях.

Земний звір ще у серці живе!
... Тяжко вирвати, знищити зовсім!
I крізь пальці, людино, твої
Кров невинних стікає і досі.

У незміннім трагізмі буття,
В невідкличності земного бою,
Ось, де драма найбільша душі,
Що роздвоєна вічно собою.

І хоч розум шукає стежин
До таємного джерела правди,
Крізь хащі всіх безсилих вагань
Перейти він і ради не дав би.

Два відмінні акорди душі
У єдиний хорал тяжко злити:
Перший — вихором диким стихій
Все проймає в безладному ритмі.

Другий — ласки цілунком палким
Лучить ніжно так тонів всіх віти,
Різних звуків дрібні пелюстки
В пречудові гармонії квіти.

І тому я вас кличу, кажіть!
О, кажіть все отверто, сумлінно!
Щоб вгасити неспокій терпкий,
І з'єднати майбутність всецінно!

IV.

Перший голос душі:

надрах земних дух мій ціпко
Коріннями розлогими загруз,
І з віддихом землі він злитий
В одну життя звитяжну гру.

Я чую вічний рух у собі,
Який початком всіх речей:
Вдягає землю в дні барвисті
І в таємничу тінь ночей.

І творить весни всеродючі,
Життям сп'янілі літа вщерть,
І гойних осеней покору,
Та зим благословенну смерть.

I нищить і будує знову,
Скресає голосом стихій
Нових енергій, нову силу.
О, вічний руху, весь я твій!

Несеш мене в бурхливі вири
Бажань, зусилля і змагань,
Щоб випити по вінця чару
Життя контрастів без вагань.

Нішо незрушно не застигне
В живому порусі стремлінь.
Застарілі зриває греблі
Нової мислі глибочінь.

Пливуть душі потужні хвилі
Незломних, пристрасних напруг —
Благословенна насолода,
Життя моєго зміст і друг!

Я з попелу руїн і згарищ
Останні іскри заплету
У косу полум'я багату
Нових імперій та потуг.

У силу льва, у звinnість тигра
Героїв знов узброю всіх.
О, пити розкіш перемоги, —
Ту щастя мить одну і втіх!

Та осягнувши ціль звитяжно.
Я далі спрагнений несу
Десниці славу — меч двосічний,
І криваву по землі росу.

Я крізь віки, тисячоліття
Тепер і завжди: боротьба
У стіл грізного Бога сили
Розстелена моя судьба.

I писана його законом
Уся історія землі. —
Мій ясний смолоскип відваги
Підношу в світу тьм'яній млі!

V.

Другий голос душі:

ОКОРЕНИЙ ти рухові матерій,
Як цілий ось довкілля земний світ.
Приреченість з народженням якому
Шле небуття уже грімкий привіт.

І носить в чорнім лоні почин смерти,
Загибель вічну кожному життю, —
Горючи, що топиться, мов свічка,
Аж зникне із нірваною в злиттю.

Так згинеш ти, згнєє твоє геть тіло,
До земних надр поверне темноти.
Бив такт життя? — Г'янких екстаз хвилини!
Ілюзія в обличчю повноти!

За тим життям, що родиться і гине,
За грою світлотіней в кожну мить,
За все зміливим і рухливим світом
Незрушна Вічність повністю стойть!

Початок і кінець з'єднавши в собі,
В одну посеред часу площину.
Вхлонивши все минуле і майбутнє,
Як сонце барви в ясність світляну.

Живе в моїй душі маленька іскра
Із тих нетлінних Вічності безмеж —
Це перла чиста, ясністю безсмертна
В життєвій мушлі бруду земних меж.

Впаде нежданно чорна паполома
І розіб'є на порох — небуття,
Щоб розцвіла душа, немов лілея
В вінку нового, вічного життя.

Плекай дбайливо самоцвіт небесний,
Життя єдину ціль, правдиву суть!
Щоб Він не відвернув Лице від нього,
На безнадійну не покинув путь!

До свого духа чистих сфер найвищих
Дійти крізь тернями покритий шлях,
Напруженням зусиль і волі лезом,
Стинаючи зла нарости в серцах.

Я бурю море людського сумління
Вітрами неспокою і грижі.
Громи відчаю шлю в серця камінні
І жалю блискавиці, мов ножі

Кричу, кричу! Ти зло вчинив і злочин!
Випалюю в душі тавро вини.
Аж душогубний чин, тяжка покута
Не зміє, не зіltre до глибини.

Підношу парус чистої любови
В темноті злоби, у темноті зла,
Щоб човен всіх блукань, тим світлом правда
До пристані безсмертя завела.

VI.

Перший голос душі:

И правиши дивну казку, друже.
Я вірити лиш можу в це,
Що чую і що бачу добре,
Що розуму діткне крильце.

Опутаний ти страхом смерти,
Незбагненого небуття.
Без матері саме в темноті
Бойтесь так мале дитя.

А страху, то великі очі
Малюють образи чудні
Та їх німих, примарних фікцій
Недійсні з'яви, наче в сні.

Бо правда тільки там незмінна,
Де є могутність на землі.
Навіки все слабе загубить
Свої сліди в кривавій млі.

Так! В силі правда одинока,
Яка веде життя ручай
Корисними лиш берегами
У земний, хоч короткий рай.

Приймаю, як землі дарунок
Мій екзистенції тут час,
І п'ю життя пахучий нектар
Із радости безжурних чаш.

А потім вже не страшно вмерти,
Як старість слабістю стає.
Створю з матерії знов рухом
Злиття несвідоме моє.

О, скільки вірувань безглуздих
Зросло із давнини щілин.
Всіх демон сумніву закинув
В безодню забуття глибин.

Творцем є ти сама людино
Релігій, вірувань, гріха!
Це так безсилля і тривога
Кричить, ридає і зідха

Із твого змореного духа,
Якого зводять нанівець,
Що глянути боїться мужньо
На свій свідомості кінець.

Як вітром несене насіння —
Одно на скелі засиха.
А друге на пухкому ґрунті
Розбуджує тепла снага,

Так припадковости химерність
Життю звеліла, без мети
У всесвіті, тут на розпуттях
Німих шляхів землі рости.

VII.

Другий голос душі:

тісному кутку плиткого щастя
Своїх нікчемних і коротких втіх
Твій б'ється дух, неначе в клітці пташка,
Якої лет крилатий вже затих.

Вершком процесу творення — людина.
На дереві кріслатому життя
Завершенням найвищим сяє овоч.
А ти шукаєш цілі ось буття

В розкошах між зеленими листками?
І щастя — в часі цвітоокім лиш?
Своїх доріг — в гущавині гілок,
Що розривають обрій, мов комиш?

На дужих крилах віри та любови
Тобі призначений високий лет
У сфери понадземних виднокругів,
Де дух сягне завершення намет.

І мусить овоч падати із гілки, —
Зірветься нитка земного буття.
Хоч згине плоть, а вічне зерно вступить
Із двох, на путь одну без вороття.

Або все існуватиме зітліле,
Засохле, вічно спрагле зацвісти,
Або зійде, мов джерело цілюще
Життя безсмертного та ясноти.

І не за плоть свою лякаюсь, друже,
За духа досконалість, міць тверду.
Тому не з світом земним, а з собою, —
В нутрі, найтяжчу боротьбу зведу.

Благословенні ті, що чистим серцем
В покорі вирікаються себе.
Прощаючи, тягар найгірший долі
Приймають радо на рам'я слабе.

Благословенні, що в потребі серця,
З душі бажання, з крику совісти,
А не в ім'я записаних законів
Чи страху кари й лицемірності

Любови виклик просурмляють гучно,
І щедро засівають доброту.
Великодушності дарують цвіти.
І вірою всесильність духа тчуть!

О, відлучи від мене самолюбство,
І зависти смердючо-ржаву ідь.
Захланності нестремні водограй,
І вбивства тінь, червону, наче мідь.

З глибоким переродженням людини
Оновленого духа час гряде.
Як сонце обіймає світлом землю,
Так обійме любов серця людей!

VIII.

Перший голос душі:

АРОДІВ групи, — різні раси
В нестримній круговерті хвиль
Розбіжних правд, ідей, традицій
Пройшли тисячоліття миль.

Невже їх можна зупинити,
І на один послати шлях?
Чуття однакові збудити
В народніх, расових серцях?

І кожного окрема правда
Турботно вельми береже
Життя, свободу, ріст народу, —
Від сяйва слова, що чуже

Вороже духові відваги,
Що у жорстокості тих сил
В жадобі панування, — влади
Рэззипує багряний пил.

Геройства славить очайдушність,
Погорду смерти для хвали
Свого володаря держави, —
Як вірності лиш дар малий.

Ця правда силою вулькану. —
Кипучі ляви перемог,
Несе народові на славу
В тріумфу брами без тривог.

Перемінивши чин у дійсність,
Імперії могутніх веж,
Які багатство добробуту
Народові дарують теж.

І золота вінком лавровим
Вінчають голови вождів.
Різблять історії сторінки
Іменнями своїх синів.

Гримить в потужні сурми сила
Прибоєм радошів і втіх
Лишає заповіт нащадкам
Нести борні кривавий ріг.

Бо нарід, що мечем не вміє
Відкрити вічі перемог
У грізний такт заліза маршам
Вести тверді серця залог

Зметуть громи вогня ворожі
На смітники рабства брудні
В нужді, в терпіннях і без волі
Пройдуть віки, літа і дні!

Аж зникне зовсім, наче хмара
У свисті віtru батога!
Дощами крові в землю всякне,
А обрій вкриє мук дуга.

IX.

Другий голос душі:

РОЛИТА кров лягає ваготою
Ненависті в людських умах, в ділах,
Аж помста перемої ковчег врятує
В потопі крові ворогам на прах.

І так панує знову, слабший вчора
На зміну над сильнішим до часу,
Невже існують сили абсолютні,
Що непоборність до вершин взнесуть?!

Хто кров проллє, того пролита буде!
Хто меч підносить, згине від меча!
Все зло — це рук твоїх людино діло,
Бо йдеш за зовом Каїна клича.

Де Вавилон. Єгипетська потуга?
Де грецьких, римських імператорів сліди?
Пропали вже й з лиця землі, й народи.
В музеях десь шукати їх іди!

Минуло все! Неначе дим розплилось
В багряному етері вікових доріг,
Лиш поривання до висот душевних
Далеких пращурів нам світ зберіг.

Не вірування, що богам — мамонам
Тим кровожадним покланялись ниць.
Що в серці своїм годували звіра
Жорстокостями мук і зла — китиць.

А, що в надхненному шуканні правди
Геть виривали із глибин душі
Кличі зловіщі хижої тварини, —
Нелюдяності закорінені хащі.

Щоб істини ярке незмінно світло
Сплило цілющим усміхом туди,
І шлях відкрило нової людини
Зірвати вщерть об'явлень всіх плоди.

Немов первоцвіт Аристотель сяє
На полі думки, — Платон і Сократ.
Поволі так над марністю земною
Зростав трівкий духовости примат.

Скрижалими камінними Мойсея
Відкрилось, мов ключем пізнання зла.
Де зло, там гріх, а де вина, там кара,
І вправдання не знайдуть діла.

Тому лише віра в правду невідкличну,
Що нерозривно лучить звенами добра
Із голосом душі, людини вчинки,
Понищить зла іржу — ту мстиву рать,

І створить силу духа незбориму.
Стас життя новим народженням!
Бо все: любов і прощення і віру
Приніс Христос так щедро в дарі нам.

X.

Перший голос душі:

ВІЙ Бог жорстокий, спраглий крові!
Чому не Каїна принос,
А Авеля приняв кривавий, —
Зарізаних овечок стос?

Мабуть негідна праця чесна,
В їдкому поті чола й рук?
А з піль врожаю гойна жертва,
Це лиш глухий, порожній звук?!

І зависть кинув Всевидючий,
Щоб братовбивства бліснув ніж.
І помстою, страшним прокльоном
Ударив клич: всіх бий і ріж

Хто став жажді на перешкоді —
Дорозі, що до успіху вела.
Вина невинного — це слабість!
А сила — винного хвала!

Моя лиш воля родить право,
Моя особа не німа!
Ні зла, ані добра на світі,
Ні справедливости нема!

Природи зов ніщо не зглушить,
Ніякі видумки зasad.
Ні моралі рабські кайдани,
Ні гріх, що топиться, мов град.

Я прагну цілковито волі,
Щоб брати пригорщами все,
Яких розкошів тільки повню
Життя коротке принесе.

Хай плаче мати, а дитина
Конає голодом замучена,
Щоб осягнути ціль звитяжно,
Ніяка жертва не страшна!

Жагою пристрасти тривати,
З коханки вуст все пити пал.
У танці дикому зривати
Нестями тіл кривавий шал.

П'яніти чадом нової напруги,
Газардом нервів і чуття.
Хай хижий гін в нестримнім вирі
ЗаглушиТЬ всіх жадоб виття!

Імперії народу моого,
Як Богу, вклониться весь світ!
Ідіть в покорі свого серця
Невільничий нести привіт!

Хто бунтом зважиться горіти,
Як непотрібний згине гад.
І теж старці, жінки і діти
Пірнуть у стогоні заглад.

XI.

Другий голос душі:

ОВЧИ! О, замовчи нарешті! Страшно!
Розлюченого звіра гірший ти.
Аж терпне, кам'яніє ціле тіло
Від лун тих, рокоту злочинності.

А петля егоїзму вперше шию
Твою затисне геть вузлом твердим.
Готуєш другим, — власними руками
Себе закинеш в задушливий дим.

Як випустяť усі потвору люту
Натури із своїх душі припон
В ім'я свободи гону, вдачі прағнень,
То буде, як в тварин, — інстинкт: закон.

Тоді людини розум, чин і мова
Розсіє до перфідій підступ і брехню,
Та насолоду в злочині, в насильстві,
І самознищення прийме вину.

Щоб рятувати людяне в людині
Прийшов Христос! Невже ж задармо вмер?
Невже ж засліплений цілком вже розум?
Невже ж затих дзвін совісти тепер?!

Людини велич у свободі волі.
У власнім виборі: добра чи зла.
І не заб'ю із зависти я брата,
Якого мати серцем обняла.

І, як себе, люблю його так міцно.
Його радію щастям, успіхом.
Ох, жити — це давати і творити!
Промінним ласки бути все теплом!

I бачити кругом надхненні лиця,
I радість іскор соняшних в очах,
А на устах цю усмішку невинну,
Краси духової печать в серцях.

Мій Бог — безмежної любови світло,
А ти ненависті звеш темноту.
Мій Бог — як музика життя невтишна,
А ти волієш смерти глухоту.

Мелодій ритми гармонійно, ніжно
Зливаються у дзвонний гомін слів.
Різблять живих думок нові сильвети,
Різблять намиста красні почуттів.

А світло райдужним в картинах сяйвом
Розкришується дрібно грою барв,
То з'єднується в ясність одноцілу
Потужним вибухом промінних сальв.

О, творчосте, найбільша гойність дару,
Якого людський дух міг досягти!
Зриваєш пута земного ручаю,
Ведеш у безконечність висоти!

XII.

Перший голос душі:

АНТАЗІЙ мрії нереальні —

Обман! — Ілюзії порив,
Що дійсності тугу поставу
Туманом містицизму вкрив.

Невже із ран гіркого горя
Вже не тече їдка ропа?
І долю людську вже не давить
Земних терпінь тяжка стопа?

Не в синяві далекій неба,
А на землі рятунок, тут!
Лиш генії ума людини
Всім щастя пелюстки зірвуть!

У вічному стремлінні розум
Не знає жадних перепон.
На попелищах і руїнах
Скресає все новий огонь!

І так віки, віки минали
Нових шукань і відкриттів,
Що тайники життя, природи
Стають дарунком наших днів.

І осідає розум рухом
Своєї волі весь природи ріст,
Що поведе на новий берег
Людство, — цих винаходів міст.

А фабрик тисячні гондолі
Пливуть по срібних сітках шин,
І по закутинах просторів
Розвозять велетні машин.

Епоха визволень людини
З ярма тяжкої праці рук.
Ширяє по землі луною
Нового ладу — сталі звук.

І допитливе людське око
Пірнуло в лоно — в глиб частин
Невидимих, найменших в світі —
Енергій схованих перлин.

І вже, ось-ось сяgne рукою
До космосу далеких зір.
І вже, ось-ось зірве заслону
Небесних просторів і мір.

Зникають, наче тінь на сонці,
Колони армій ворогів, —
Недуг, що точать людське тіло,
Агоній, — болю тягарів.

Гряде потужним зову кроком
У мисль запліднена доба,
Несе достойної людини
Високо стяг нетлінного герба.

XIII.

Другий голос душі:

ЛЕ ти викинув із серця Бога,
Для тебе вже Його нема — помер,
І визнав розум людський за владику,
Якому земний світ вести тепер.

Заглянь у книгу світових історій,
Знайдеш там розуму всі чудеса,
Як в серці хижаком голодним вис
Жадоба влади, — й тне її коса.

І що ж, були тортури казематів,
Палі, кострища, ешафоту пні?
Як раб кричав: уб'єш, але не зломиш,
В огні пекельних ран, це горде: НІ!

Сьогодні вже не те, ти покорився
Людини силі, умові її,
Яка ще більше простягає руку
По берло влади абсолютної.

Ім'ям свободи одиниць й народів,
Всіх рівністю та щастям на землі
Виправдує свій кожний лютий злочин,
Свій чвал на смертоносному крилі.

І каста вибраниців там запанує,
Як володар життя і смерти всіх,
Що, мов отара, темна та слухняна,
Скакатимуть у ритмі панських втіх.

Куди тебе пішло химерна доля?
До тих, де треба мучить, забивати?
Чи до сп'янілої безвольно страхом
Сліпої череди, — в плавучу гадь?

Невже не бачиш ти? Невже не чуєш?
Тче павутиння небезпека ця!
Нам байдуже, свободно кожний дише!
Мамона золота!! Глухі серця!

Обвіттий ненаситним гадом розум
Шукає сили в зброї день і ніч,
Щоб той удар її міста і села
Закинув в побілілу з жару піч.

Добро людства на задньому тут пляні!
Немов на шахівниці рине гра,
І суне грізної Апокаліпсі
Над земним світом гробова мара.

Збиратимеш жнива руїн і болю —
Смертельний засів власної руки,
І чад із квітів чорних попелища, —
Колись барвистої життя луки.

Бо серце в брудному зарите пилі
Крізь всі оті скривавлені віки!
Hi!!! Стяг нетлінного герба людини
Понесуть духа лицарів полки.

XIV.

Перший голос душі:

безвихідному лябіринті

Доріг заблуканий стою.

Кому ж потрібний крик розпуки,

Що в порожнечу б'є мою?

Кому ж потрібний біль народженъ,

І смерти певної жало?

Нашо мене родила мати

Життя даруючи весло?

Стирчить, немов язык гадюки,

Це гостре вістря темноти, —

Безцільного буття абсурдність, —

Німотної конечності.

В сліпім куті людство товчеться
У бризках довгих тисячліть.
Незмінний і незрушний камінь —
Ця існувань безглузда віть.

В нікуди всіх стремлінь змагання
Веде ця доля навісна.
На цвінтари ідей розбитих
Вже й мисль моя розгублена.

Обманений, у безнадії
З огидою до всіх і вся
Жилю ненависті жагою,
Щоб в ній отдаю біль мій всяк.

Все нищити кругом і чути
Життя розбурханий хаос.
О, бурі, тільки бурі треба
Невтишних жнив грімкий покос.

А ти дивись, як громом люті
Сопе навіжена доба.
І кіньми дикости волочить
Народи пристрастей гульба.

Дивись, мовчи, хай інші гинуть,
Спасай душі своєї квач,
Хай байдуже у твоїм серці
Лунає стогін їх і плач.

Невже невинний може будеш,
Як помочі благає брат,
За вічність свою побоявшиесь,
Прокажеш: хай панує кат?!

Нема різниці в блуднім колі,
Однаково ми винні всі —
І цей, що годиться на злочин,
І той, що в багряниць росі.

Меча вхопивши в обороні,
Пірнеш у сяєво заграв!!!
Іх вічний гул всю долю людську
На віттар свій незмінний склав!

XV.

Другий голос душі:

обличчя неба, врізаного в обрій
Зникає погляд ясних сонця віч.
На грудях земних все волосся тіней
У чорну косу тьми сплітає ніч.

Сплітає з безнадії так розпуку . . .
Як світла віри у душі нема,
Тоді кругом безвихідна і грізна
Панує владно лиш безока тьма.

І людський дух у яснім сяйві правди
В могутності не знає крайніх меж,
А зрадивши її, стає продажнім,
На службі підлих бестії мереж.

І духа вірности я не зречуся,
Хай радше жертвую своїм життям.
— За дійсну волю всіх народів світу!
— Загибель всіх імперій гострим клам!

І проч із чадом ніглізму тьм'яним!
Не нищти, творити нам життя!
І, що собі, бажай те саме другим!
Любов — людства надія і мета!

Вона закроїть рівновагу міри,
Щоб воля тих сягла глибин границь.
Які не стануть на свободі моря
Для духа летів інших, тамою рушниць.

Додай краплину жовчі, гіркотою
Пройде саган солодкого вина.
Із клекоту льокального пожару
Бур заграва велика вирина.

Ще довго леза душ гостритьсь будуть
На кременю земної боротьби.
І гнівно іскри сипати прокляття
В ненависті непрохідні гроби.

В руїн щілинах, — в звалищах каміння
Нові все парості шучають світла стріч.
Гартована терпінням, нова пісня
Лунатиме з майбутніх струн сторіч.

Весь людський рід спинається все вище
Повільним кроком крізь мільйони літ —
Узбіччям грізним над безодні тьмою
По запашний вершин душевних цвіт.

Відрази млосним одуром проймає
Нас людожерства дикого закон
Доісторичної печер — людини,
Що в джунглях чорний ще таїть амвон.

Теж дикунами з ери всіх історій
Для поколінь прийдешніх будем ми,
Бо душогубства хіть засохне в серці
І будуть люди на землі людьми!

XVI.

З'єднані голоси душі:

АДІЄ! В озері життя бурхливім
Цвітеш, немов пахучий крин.
Тебе у серці крізь негоди, зливи
Плекатиме все вірно син.

В одну ти нас з'єднала цілість знову
Творити в радості життя.
Акордити у лункій пісні слово —
Усіх барвистих пряж злиття.

Збороти в собі зло в тяжкому герці,
Бо давить тінь його німа,
І щастя все шукати в своїм серці,
Бо більш ніде його нема!

Приречення складаю все служити
Любові ясному Лицю,
На свідка кличу неба сині щити
Й обвиту терням землю цю.

Де є любов, нема злоби, насильства.
Ні підступу, ані брехні,
Ні визиску, ні вбивства, ні злочинства,
Ні темного відчаю днів.

Прамати земле! На твоєму лоні
Потужно ллє стихій орган
Своїх акордів різновзвучні тони
В один премудрості пеан.

На білому, ось білого не видно,
На чорному яріє тлі.
Заблуканий шукає шлях невидний,
Де світло семафору в тьмі.

Шукає так свідомість людська правди
І дозріває, наче плід.
І зов добра до поривань тужавих
Всесильного зве духа рід.

Щоб вирвався з-під влади земних чарів
І володіти нею став!
Вона його! І віддана у дарі
Йому навік! — У ласку прав.

Що служать не земним, а вищим тронам,
Де вічно творча лиш любов!
Джерельні струми переможних дзвонів
Співають гимни знов і знов!

Виповнює нова любови сила
Очищений душі кришталь,
І серця поривання яснокрилі
Несе в безхмарну, світлу даль.

І прапор взноситься нетлінний духа
Таким слабим стерном руки.
Людини давня визволення туга
Сплітає дійсности вінки!

I

XVII.

замовк нагло голос душі.
Наче бур громовиця затихла.
Дивна тиша зійшла довкруги
Вечоровим, німим тіней вихром.

Що беззвучно торкнувшись землі
Позмітав цілий стукіт і гамір —
Лункий відгомін ясного дня
За багряні ще обрію рами.

Аж, як дотиком ночі долонь
Геть заслони небесні роздерлись,
То вселеної скарби усі
Засіяли, як золота перли.

Велетенські безодні безмеж
Скрізь засипані зоряним маком.
Таємничої далі світи
Недосяжних шляхів били тактом.

І відчула людина тоді
Свою малість в безмірних просторах,
Наче хід той дрібний муравля
На високих заблуканий горах.

І прийшла зимна тінь самоти,
І заглянула наказом в очі:
— Між людьми лиш орати тобі
Свій життя переліг цей пророчий! —

І, хоч визволив душу свою
Від пороків зла земної влади,
То людства мурашник ще кишиль
Від бичів свисту вражої ради.

Засихає в тенетах в'язниць,
В катівнях, — на камінних долівках,
На знаряддях і ложах тортур
Тонка крові невинної плівка.

Егоїзму фатальна доба!
Лиш за свої всі журяться шати,
І не знають, що долю ведуть
У лахміття подерготого лати.

І у друге прийшла самота.
Наче камінь могильної плити,
Тягарем давить душу німим.
Як підняти його і розбити?

І людина ця стала чужа
Для сучасності земного ладу.
І далека для неба світів —
Ясних зір недосяжного саду.

Лиш любов все кричала в душі
Бунтом проти терпіння невинних,
І носила тягар самоти
По дорогах глухих і камінних . . .

XVIII.

ЕПІЛОГ

А доріг перехрестю землі,
На забутій, зарослій поляні
Хрест великий, самітний стоїть
І від цвяхів все ятряться рани.

Крізь зловіщу тьму довгих століть,
У скаженому реві стихії
Там незмінно розп'ята Любов . . .
І все з болю тремтять серця вїї.

І замучене тіло кругом
Геть обвите тернин галузками.
Що зарошені в крові багрець
Розцвітають калин ягідками.

Одинцем тут людина прийшла
По забутих, зарослих стежинах.
Болю полумінь ярко горить
В незміренній Любови святині.

— Відорвати Її із хреста,
Невимовні хай скінчаться муки!
— Не воскресла у всіх ще серцях.
За слабі та безсильні дві руки!

І ні просьби, ні крики благань
Не зворушили ствердлі сумління.
Скавуліли із жалю вітри,
І тремтіло із жаху каміння!

Аж у язвах огня вся земля
Геть посиніє жаром терпіння,
В чорний довгої ночі туман
Вдарять перші враз стріли проміння.

І у ранку нового вікні
Всі серця зривним припливом моря
Хрест здіймуть, увільнити Любов
З мук Розп'яття, з нестримного горя.

Ось мільйони, мільйони епох —
Крапля ночі у вічності водах.
Поринав чоловік на землі
В спокусливих гріху чорних плодах.

У свічаді терпіння і мук
Розпізнавши лукаве і добре.
Заповіт врешті Слова сповнив:
— Панувати над злом мусиш в собі!

Заструміла Любов джерелом
Животворним в буття незбориме!
Чоловіка і жінку — їх Бог
Створив на свій образ видимий.

Чистим зором зустрівши красу,
Повні ласк для життя нових бростей
Володіти землею підуть!
І був вечір й світанок — день шостий!

